

Юлія СУДИН

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МСФЗ ТА П(С)БО: ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Проаналізовано розбіжності, що спостерігаються між МСФЗ та положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку з погляду загальних вимог до складання звітності, структури інформації та вимог до розкриття даних. Запропоновано шляхи усунення невідповідностей з метою приведення національної облікової системи до міжнародних вимог.

Analyzed the differences that occur between IFRS and ukrainian accounting standards in terms of the general requirements for reporting, information structure and requirements for disclosure. The ways of removal of disparities are offered with the purpose of bringing the national registration system over to the international requirements.

Розвиток інтеграційних економічних відносин вимагає гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку у міжнародному просторі. Головною метою таких глобальних процесів є максимальна конвергенція принципів та методів складання фінансової звітності, що застосовуються у різних країнах. Це дасть змогу користувачам краще розуміти фінансові показники діяльності суб'єктів господарювання, що функціонують у різних державах.

Основним інструментом інтернаціональних комунікацій в обліковому аспекті є міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Оскільки Україна стала на шлях впровадження їх у вітчизняну практику обліку, дослідження перспектив та проблем, які при цьому виникають, набуває все більшої актуальності.

Аналізуючи стан цього питання, можна зазначити, що тривалий час проблема розвитку та поширення міжнародних стандартів фінансової звітності перебуває в полі зору науковців. Проблемою регіонального та національного впровадження МСФЗ та їх поширення у світі присвячені праці таких науковців: Ф. Ф. Бутинця, С. Ф. Голова, Г. Г. Кірейцева, Н. М. Малюги, В. Ф. Палія, О. М. Петрука, В. М. Пархоменка та ін. За кордоном вивченню цих процесів приділяли увагу: Д. Уїтні, Е. Дженкінс, Є. Річард, Д. Баррі, Б. Лев, С. А. Діпіаза та Р. Д. Екклз. Крім того, це питання постійно фігурує у доповідях як посадовців Комісії з цінних паперів та фондового ринку США, так і представників Фонду МСФЗ та РМСБО.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності МСФЗ та аналіз основних відмінностей у базових концепціях національних та міжнародних стандартів.

Ключовим елементом у системі розвитку міжнародних економічних відносин є створення єдиної облікової методики, яка сприятиме утворенню якісно нових форм комунікацій між країнами. З метою досягнення уніфікації облікових процесів були розроблені й запроваджені міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Роль цих нормативних документів у інтеграційних процесах породжує безліч дискусій, предметом яких є їхня мета та вплив на розвиток бухгалтерського обліку. Не існує єдиної думки щодо трактування суті та характеристики значення МСФЗ у міжнародній системі обліку (див. табл.1).

Узагальнюючи думку вчених і трактування, подані в нормативних актах, вважаємо за доцільне дати таке визначення, яке найбільш повно визначає суть досліджуваної категорії та основну мету її існування: міжнародні стандарти фінансової звітності – це документи, розроблені Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, що відображають єдині методи та принципи формування якісної та доступної широкому колу користувачів інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання на засадах конвергенції методології обліку та звітності різних країн світу.

Трактування суті міжнародних стандартів фінансової звітності

Джерело	Визначення МСФЗ
МСБО 1 «Подання фінансових звітів» [4]	Це стандарти та тлумачення, прийняті Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [9]	Прийняті Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку документи, якими визначено порядок складання фінансової звітності.
Ф. Ф. Бутинець [1, 223]	Правила, що встановлюють вимоги до визнання, оцінки і розкриття фінансово-господарських операцій для складання фінансових звітів компаній у всьому світі.
Л. Шнейдман [13, 7]	Достатньо складна систем вимог, принципів, частково правил і процедур підготовки корисної для широкого кола зацікавлених осіб інформації.
О. М. Петрук [7, 221]	Принципи складання фінансової звітності, а не правила, тому МСФЗ як система бухгалтерського обліку не існує.

Існують різні точки зору стосовно того, наскільки фінансова звітність складена за П(С)БО, відповідає вимогам Міжнародних стандартів. Об'єктом дискусій між вітчизняними та зарубіжними вченими є значущість розбіжностей та їхній вплив на якість та достовірність інформації.

Деякі автори ведуть мову про те, що створювати і запроваджувати національні стандарти у вітчизняну практику обліку взагалі було недоцільно. Зокрема, старший партнер фірми «Прайсвотерхауз Купере» Д. Парфіт зазначає, що «...перехід на українські стандарти бухгалтерського обліку, які не визнані та незрозумілі в світі, пуста втрата часу. Нехай експерти говорять, що вони базуються на Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, але якщо це не міжнародні стандарти, то вони не будуть прийняті в світі. І українські компанії, які захочуть працювати на Заході, будуть нести додаткові витрати» [6, 5].

У звіті Всесвітнього банку [14] хоча й було відмічено схвальний прогрес щодо стандартів обліку, зазначено, що ці стандарти не забезпечили той рівень прозорості та зіставності, який вимагається в МСФЗ.

У попередніх роках у межах кількох проектів було здійснено аналіз щодо відповідності П(с)БО і МСФЗ. В результаті такого аналізу [11] експерти компанії ІВТСІ, яка здійснювала «Проект реформи бухгалтерського обліку у приватному секторі в Україні», дійшли висновку, що П(С)БО не повністю відповідають МСБО, тому замість розроблення національних стандартів Україні потрібно приймати МСБО в «чистому вигляді».

Подібну думку висловив Бенджамін Хілл [12, 4], старший спеціаліст з МСБО Агентства США з міжнародного розвитку: «Якщо звітність ґрунтується на місцевих стандартах, які суттєво відрізняються від міжнародних, це незмінно призводитиме до розбіжності результатів, що унеможливує надійне співставлення показників українських підприємств з показниками їх іноземних конкурентів без трансформування їх фінансової звітності».

Наявність розходження між П(С)БО та МСФЗ визнано на законодавчому рівні. Це підтверджується наявністю у Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» (в редакції від 22.12.2011 р.) норми, яка зобов'язує публічні акціонерні товариства, банки та страховиків, а також підприємства з переліку, встановленого Кабміном, надавати звітність за МСФЗ [10]. Отже, якщо для зазначених суб'єктів господарської діяльності формування звітності за міжнародними стандартами є обов'язковою, розбіжності між П(С)БО та МСФЗ, на думку законодавця, є суттєвими.

Щоб переконатися у правдивості вище викладених тверджень, варто проаналізувати, як впливає застосування МСФЗ на показники фінансової звітності порівняно з національними стандартами на конкретному прикладі. Зокрема розглянемо звітність ПАТ «Київенерго» – енергокомплекс тепло-електроцентралей, теплових та електричних мереж, налагоджувальних, ремонтно-будівельних та інших підрозділів, які забезпечують столицю України електричною і тепловою енергією. ПАТ «Київенерго» складає свої звіти згідно з нормами як міжнародних, так і національних стандартів, що дає змогу порівняти їх відповідність.

За основу для зіставлення показників обираємо Звіт про фінансовий стан за 2011 р., сформований відповідно до МСФЗ, та Баланс за цей же період, складений на основі П(С)БО [5]. Зрозуміло, що в разі ідентичності норм стандартів, величина показників балансу має бути рівною. Оскільки звіти складені за міжнародними стандартами відображають інформацію в доларах, порівняння показників неможливе без урахування офіційного курсу валют.

Офіційний курс долара США на 31 грудня 2011 р. становив 7,98 грн. за 1 дол. [3]. Враховуючи ці дані, і перевіривши показники звіту про фінансовий стан, складеного згідно з МСФЗ, у гривні, констатуємо той факт, що суми не збігаються з інформацією, поданою у балансі, сформованому відповідно до П(С)БО. Спостерігається різниця у підсумку балансу, що становить близько 66 млн. грн., тобто сума показників у звіті, складеному за МСФЗ, менша. Це є доказом невідповідності національних стандартів бухгалтерського обліку міжнародним нормам.

З метою визначення причин, що зумовлюють розбіжності, проведемо порівняння концептуальних положень та загальних вимог МСФЗ до фінансової звітності з аналогічними нормами українського законодавства та П(С)БО (табл. 2).

Таблиця 2

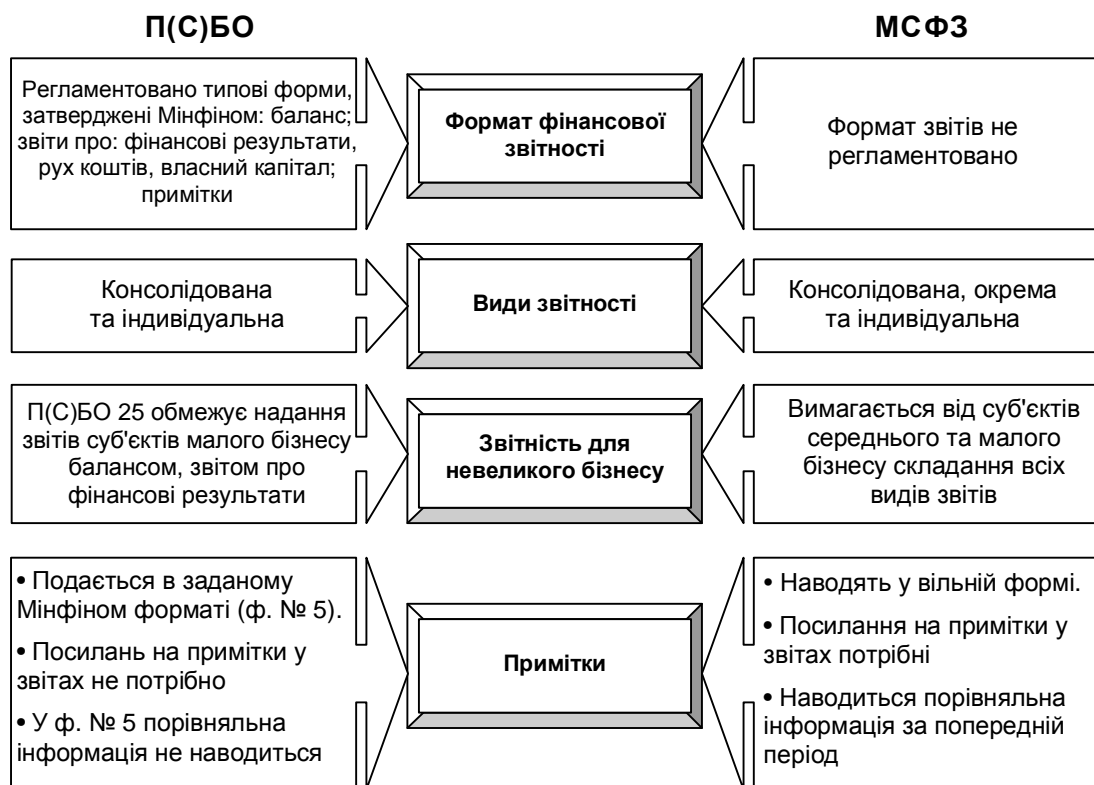
Основні відмінності у концептуальних положеннях між П(С)БО та МСФЗ

	П(С)БО	МСФЗ
Принцип обачності	Установлено як один з основних принципів складання фінансової звітності (ФЗ)	Не розглядається як принцип складання ФЗ
Співвідношення витрати-вигоди	Не є умовою ведення обліку та складання ФЗ	Розглядається як одна з підстав надання даних у ФЗ
Відхилення від стандартів	Не допускаються	Допускаються, як виняток, якщо виконання вимог стандарту може ввести в оману користувача настільки, що це суперечитиме меті складання ФЗ
Використання аналогій	Не допускається	Якщо в системі МСФЗ не міститься положень, що регулюють облік тієї чи іншої операції, то допускається використання положень інших стандартизаційних систем, споріднених до системи МСФЗ
Несуттєві статті	Немає застереження про те, що стандарти не застосовуються до несуттєвих статей	МСФЗ не застосовується до несуттєвих статей. Тобто підприємство не зобов'язано розкривати необхідну за МСФЗ інформацію, якщо стаття несуттєва

Спостерігаються відмінності у базових принципах побудови фінансової звітності. В процесі впровадження МСФЗ в Україні більшість принципів було зазначено у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Однак не можна стверджувати, що на практиці всі вони реально використовуються.

Що стосується суттєвості, можна констатувати, що, на відміну від МСБО, українські положення (стандарти) не розглядають суттєвість інформації як засіб забезпечення доречності та достовірності фінансової звітності. Тому очевидно, що відображення деяких елементів звітності є складними для вітчизняної системи обліку.

Невідповідності мають місце і стосовно складу та формату фінансової звітності, що може бути важливим фактором формування якісної та достовірної інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання (рис. 1).

Рис. 1. Форматування та склад звітності: невідповідно між П(С)БО та МСФЗ

Склад та формат фінансової звітності в Україні затверджено Міністерством фінансів на законодавчому рівні. Така жорстка регламентація, на наш погляд, і є основним джерелом відмінностей, які виникають між вітчизняними та міжнародними стандартами у даному аспекті. Адже МСФЗ пріоритетним визначають професійне судження щодо об'єкту обліку, у той час, коли П(С)БО містять чітку інструкцію, відхилення від якої не допускається.

Доцільно також розглянути проміжну звітність як об'єкт відмінностей між національними та міжнародними стандартами (рис. 2).

На схемі відображено певні елементи складання та подання проміжної звітності, що не співпадають у національних та міжнародних положеннях. Вони стосуються складу, періодизації, обов'язковості та деяких окремих основ складання проміжної звітності.

Аналіз відповідності Положень (стандартів) бухгалтерського обліку міжнародним стандартам показав існування деяких відмінностей, що торкаються як концептуальних положень, так і окремих аспектів ведення обліку та формування фінансової звітності. Варто звернути увагу на суттєвість таких розбіжностей, що визначає їхній вплив на якість фінансової звітності та відповідність міжнародним стандартам (рис. 3).

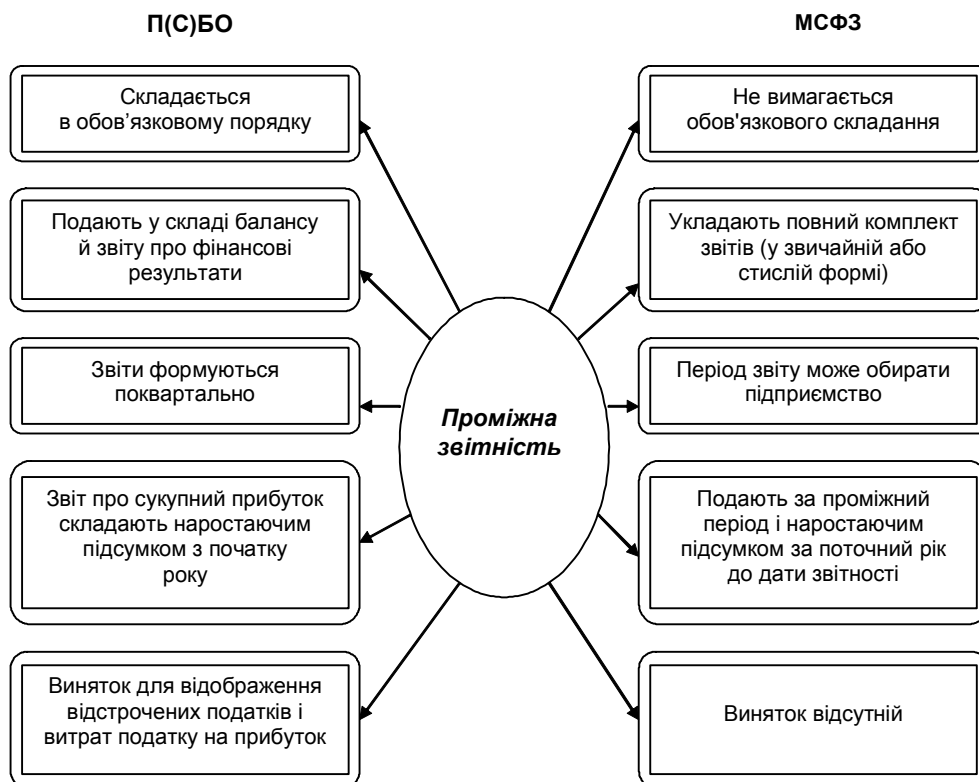

Рис. 2. Відмінності формування проміжної звітності за MSFZ та П(С)БО

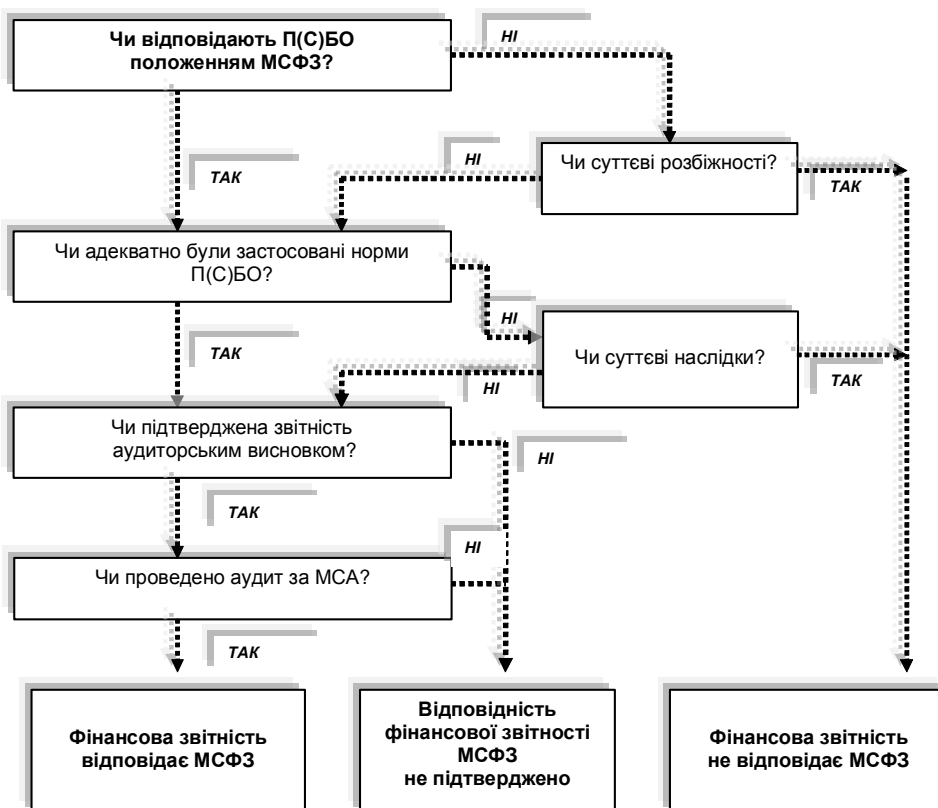

Рис. 3. Алгоритм аналізу відповідності фінансової звітності вимогам MSFZ [2, с. 176]

Згідно з цим алгоритмом відповідність звітності, складеної за П(С)БО, усім вимогам МСФЗ може існувати лише за умов: ідентичності концептуальних основ та відповідності норм П(С)БО положенням МСФЗ; зрозумілої інтерпретації та дотримання вимог П(С)БО; незначному впливу існуючих відмінностей на якість фінансової звітності; підтвердження аудиторським висновком відповідності фінансової звітності вимогам МСФЗ.

Аналіз відповідності Положень (стандартів) бухгалтерського обліку міжнародним стандартам показав існування деяких розбіжностей, що стосуються як концептуальних основ так і окремих елементів обліку. Цей фактор суттєво впливає на якість інформації та значення показників фінансової звітності загалом, що зумовлює недовіру міжнародних інвесторів щодо правдивості наданої інформації. Тому вважати звітність, складену за П(С)БО, як таку, що відповідає міжнародним вимогам, можна лише за таких умов: по-перше, відповідності норм національних стандартів положенням МСФЗ та несуттєвості існуючих відмінностей; по-друге, адекватного тлумачення та дотримання норм П(С)БО; по-третє, наявності аудиторського висновку про відповідність фінансової звітності вимогам МСФЗ, складеного на основі аудиту, проведеного за МСА.

Література

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. / Ф. Ф. Бутинець, Л. Л. Горецька. – Житомир : Рута, 2002. – 544 с.
2. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : моногр. / С. Ф. Голов. – К. : МІМ ; Центр уч. літ-ри, 2007. – 522 с.
3. Інформаційно-аналітичний портал «Незалежного банківського рейтингового агентства» – «Independent bank rating agency» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ibra.com.ua/kursy-indeksy/31-kursy-dollar-ssha/1305-oficinii-kurs-dollar-ssha-za-2010-rk-grn-za-100-od>.
4. Міжнародні стандарти фінансової звітності (версія перекладу українською мовою – на 01.01.2012 рік) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
5. Офіційний сайт компаній «Київенерго» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kyivenergo.ua>.
6. Парфитт Д. НБУ и МВФ сделали нам неплохую рекламу / Д. Парфитт // Украинская инвестиционная газета. – 2000. – № 22. – С. 1, 5.
7. Петрук О. М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку : моногр. / О. М. Петрук. – Житомир : ЖДТУ, 2005. – 420 с.
8. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/>
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
10. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» : Закон України від 12.05.2011 № 3332-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3332-17>.
11. Проект реформи бухгалтерського обліку у приватному секторі в Україні (сервер науково-технічного центру України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.stcu.kiev.ua/tr_kiev_2/cd-web/materials/ageeva/index.htm.
12. Хілл Б. Порівняння національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку України з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку: програма фінансового навчання / Б. Хілл. – К. : Проект USAID «Розвиток ринків капіталу», 2010. – 37 с.
13. Шнейдман Л. З. Как пользоваться МСФО: учеб. пособие для вузов / Л. З. Шнейдман – М. : Бух. учет, 2003. – 95 с.
14. Report on the observance of Standards and codes (ROSC) Accounting and Auditing. August 15, 2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org/ifa/rosk.ukr.pdf>.